

Suriyeli Çocukların Türkiye'deki Ulusal Eğitim Sistemine Uyumuna Üzerine Kamu Politikası Analizi

Ahmet KESER*
Cumali ÖZBEK**

Öz: 2011'de Suriye'de başlayan olayların giderek şiddetlenmesi ve milyonlarca insanın komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmasıyla birlikte, göçmenlerin temel sorunlarından biri olan eğitim ve uyum sorunu ortaya çıkmıştır. Özellikle Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacıların çoğunun kampların dışında yaşaması, çocuklara yönelik eğitim ihtiyacının karşılanması için yeni kamu politikalarının yapılması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Geçici eğitim merkezlerindeki sınıf mevcutlarının yüksekliği, Türkçe derslerinin yetersizliği, sonraki örgün eğitimin aşamalarına uyum güçlüğü gibi sorunların varlığı, bu konudaki kamu politikalarının analizini gerektirmektedir. Bu çalışma Türkiye'de geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyeli çocukların, ulusal eğitim sistemine uyumlarının sağlanabilmesine yönelik bir kamu politikası analizi oluşturmak amacıyla yapılmıştır. Üretilen seçenekler süreç modeliyle değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamu politikası, mülteci krizi, eğitim, Suriyeli çocuklar, sığınmacıların eğitimi

Public Policy Analysis on the Integration of Syrian Children into National Education System in Turkey

Abstract: With the exacerbation of the incidents started at 2011 in Syria and as millions of people had to take refuge in neighboring countries, education and integration concerns, which are among the most basic problems of the immigrants has emerged. The fact that most of the Syrian asylum seekers especially coming to Turkey live outside the refugee camps triggered the need for developing new public policies to satisfy the training needs of the children. The high numbers of students at the Temporary Education Centers, the insufficiency of the Turkish courses, the existence of the problems as the difficulty of transition to the following formal education step require the analysis of the related public policies. This study was conducted to constitute a public policy analysis related to the integration of the Syrian children, who are under the umbrella of a temporary protection status in Turkey, into the national education system. The alternative models developed were evaluated with the process model of public policy analysis.

Keywords: Public policy, refugee crisis, education, Syrian children, education of the migrants

* Doç. Dr., Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü.

** Doktora öğrencisi.

Makale gönderim tarihi: 31.01.2018

Makale kabul tarihi: 17.07.2019

İnsan Hakları Yılığ, Cilt 36, 2018, s.105-132

Giriş

Dünya üzerindeki pek çok ülke ve ekonomide zaman zaman çeşitli krizler yaşanmaktadır. Ortaya çıkan krizler kimi zaman yerel veya bölgesel çapta etkili olmakta kimi zaman ise küresel boyutta bir etkiyle; gelişmiş, gelişmekte olan veya gelişmemiş tüm ülkeleri kapsamına alabilmektedirler. Bu krizlerden bazıları, alınan çeşitli tedbirlerle kısa sürede çözülebilirken, bazıları da uygulanan tüm önlemlere rağmen hemen çözüme kavuşturulamamakta ve buna bağlı olarak da müzminleşmektedirler.

Bu çerçevede değerlendirilebilecek kronik krizleri “nüfusun önemli bir kısmının, belirgin bir şekilde ve uzun bir zaman süresince, şiddetli bir seviyede açlık, ölüm, geçim sıkıntısı” (UN-FAO, 2010: 12), refah düzeyinde düşme, kötü yönetim koşulları ve en önemlisi de kitlesel göç trajedisi yaşadığı ortamlar şeklinde tanımlamak mümkündür.

Krizden etkilenen ulus devletlerin sınırlı çözüm kapasitesine ve kısıtlı imkânlarla sahip olmaları nedeniyle de genelde bu tür kriz çevrelerinin yönetişiminin oldukça zayıf olduğu değerlendirilmektedir. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Organizasyonu (UN-FAO), kronik kriz durumlarının her durumda aynı olmasalar da birtakım ortak karakteristiklere sahip oldukları tespitini yapmakta ve bunları şöyle sıralamaktadır:

Kronik Kriz Durumlarının Ortak Özellikleri

- Etki süresi (duration) veya Yaşam süresi (longevity),
- Çatışma ortamı,
- Zayıf yönetişim ve kamu yönetimi,
- İstikrarsız çalışma sistemleri ve kötü gıda koşulları,
- Yerel kurumların bozulması (UN-FAO, 2010: 12).

Elbette kriz içerisindeki bir ortamın bu sayılan karakteristiklerin tamamını içermesi beklenemez. Burada vurgulanmak istenen, süreklilik gösteren kriz çevrelerinin, bu karakteristiklerden en az bir veya birkaçını taşıyabileceği hususudur.

Bu çalışmanın ilgi alanına giren karakteristik ise Suriye’de özellikle 2011 yılından itibaren ortaya çıkan “zayıf yönetişim, yönetemeyen kamu yönetimi, şiddetini gittikçe artıran çatışma ortamı ve buna bağlı olarak ortaya çıkan kitlesel göç” olgusu sonucunda ortaya çıkan, çocukların eğitimi sorunudur. Çünkü sıralanan bu kriz tetikleyicilerine ve olaya müdahil olan bölgesel ve küresel aktörlerin müdahalelerine bağlı olarak, yaşadıkları bölgeleri ve/veya ülkelerini terk etmek zorunda kalan ve nihayetinde krizin ilk anından itibaren uygulanan açık kapı politikasına bağlı olarak Türkiye’ye sığınan çocuklar büyük bir eğitim sorunuyla

karşı karşıyadırlar. İşte bu çalışmanın odak noktasını, Türkiye'ye sığınan Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimine ilişkin kamu politikaları oluşturmaktadır.

Tunus'ta başlayan Arap Baharı'nın sonucu olarak gelen göç dalgasının Türkiye'ye kadar genişlemesi ve bunun sonucunda küresel mülteci krizinin oluşturduğu zorunlu ihtiyaçlardan olan eğitim sorunu üzerinde durulmuştur. Bölgesel jeopolitiği ve kriz bölgelerine komşu olma özelliği nedeniyle küresel mülteci krizinden en fazla etkilenen ve mücadele eden ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİG)'nin resmî rakamlarına göre aşağıda Şekil-1'de verilen grafikte de görüleceği üzere 28.12.2017 itibarıyla Türkiye'deki kayıt altına alınmış geçici koruma altındaki Suriyelilerin sayısı 3.424.237'yi bulmuştur (GİG, 2018, resmî web sayfası). Bu kadar yüksek sayıda sığınmacının Türkiye'de barınması ve bunun sonucunda oluşan eğitim alanındaki temel sorunlar kamu politikası analizinin temel çıkış noktası olacaktır.

Suriyeli göçmenlere yönelik araştırmalar ve hazırlanan raporlar, Suriye'deki iç savaş ve şiddet ortamının hala sürüyor olması nedeniyle, Suriyeli sığınmacıların daha uzun bir süre Türkiye'nin de kalacaklarını göstermektedir. Müberra Nur Emin (2016: 10)'in ifadesiyle: "Türkiye'ye sığınan Suriyeli çocukların eğitim sorununun çözümüne yönelik olarak, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yayımlanan 2014/21 sayılı Yabancılar Yönelik Eğitim- Öğretim Hizmetleri Genelgesi ile birlikte başta eğitim ve temel sorunlar olmak üzere birçok alanda yeni düzenlemeler getirilmiştir". Bunun yanında uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları ile geçici eğitim merkezlerine destekler sağlanmış ve devletin zorluk yaşadığı alanlarda yardımlar yapılmıştır. UNICEF'in gönüllü öğretmenler ile yardımlar yapmaya çalışması ve eğitim çağındaki çocukların eğitimlerinden geri kalmaması için çocuk dostu alanlar oluşturmak suretiyle psiko-sosyal desteklerin de sağlanması buna güzel bir örnektir (UNICEF, 2017: 2). Türkiye sığınmacı çocuklara ve ihtiyaç sahibi ailelere çeşitli eğitim yardımları sunmak suretiyle, okullardaki ve geçici eğitim merkezlerindeki dezavantajlı koşulları kısmen azaltacak önlemler almaya çalışmıştır. Ancak bu düzenlemelere rağmen büyüyen kriz ve nüfus sonucunda altyapı ve öğretmen eksikliği git gide büyümüştür. Farklı kültürlerden gelen çocukların sosyal uyum sorunu eğitim konusunda büyük bir engel oluşturmaktadır.

1. Kavramsal İnceleme ve Literatür

Bu bölümde öncelikle kamu politikası kavramı, konuya altyapı oluşturması maksadıyla kısaca incelenmiş, daha sonra da Suriyeli sığınmacılar ve sığınmacı çocukların eğitimi ile ilgili çalışmalar taranarak, konuya ilişkin kamu politikası analizi yapmak üzere mevcut politikalar ortaya konmuştur.

1.1 Kamu Politikası Kavramı

Bu bölümde öncelikle kamu politikası kavramı, konuya altyapı oluşturması maksadıyla kısaca incelenmiş, daha sonra da Suriyeli sığınmacılara ve eğitimlerine ilişkin çalışmalar taranarak, yapılacak olan kamu politikası analizinin altyapısı oluşturulmuştur.

Mevcut akademik yazın tarandığında kamu politikalarının oluşturulması ve analizine yönelik çalışmaların aslında yeni bir icat olmadığı görülmektedir. Türkiye’de ise kamu politikası analizi konusundaki araştırma, makale ve kitap sayısı oldukça kısıtlı bulunmaktadır (Keser ve Gökmen, 2012: 18). Konu üzerinde çalışmaları bulunan az sayıda akademisyenden A. Argun Akdoğan (2011: 80) kamu politikası (siyasa - *policy*) ile politika (siyaset - *politics*) arasındaki ayrımı ifade eden iki farklı sözcüğün, yalnızca Flaman ve İngiliz dillerinde bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bunlara Türkçeyi de eklemek mümkündür. Bu kelimelere bakıldığında; İngilizcede *politics* ve *policy*, Flamancada *politiek* ve *beleid*, Türkçede ise her ikisi de at bakıcısı/terbiyecisi anlamına gelen seyis (sı-Arapça köken) kelimesinden türemiş olan *siyaset* ve *siyasa* kelimelerinin bulunması da ilginçtir. Akdoğan (2011: 80), İngilizce ve Flamancada böyle bir ayrım olmasının, ABD ve Hollanda gibi ülkelerde kamu politikası analizi ile siyaset bilimi ve kamu yönetimi alanlarının birbirinden farklı disiplinler olarak ortaya çıkmış olmasından kaynaklanmış olabileceği tespitini yapmaktadır.

Bu iki kavramdan *siyaset*, Harold Dwight Lasswell tarafından 1950 yılında basılan eserine adını da verdiği şekliyle “*Politics; who gets what, when, how* - Siyaset; Kim Neyi, Ne zaman ve Nasıl Alır” (Lasswell, 1950: 1) şeklinde tanımlanmaktadır. İkinci kavram olan *siyasa* ya da diğer bir ifade ile *kamu politikası* ise, Thomas Dye (1987: 2-3) tarafından “devletin yapmayı ya da yapmayı seçtiği her şey” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, siyasaların oluşturulması sırasında karar alıcıların bilinçli tercihlerine dayalı olarak eylem ya da eylemsizlik seçeneklerinden birisi ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla, karar alıcı otoritenin gündemine girmiş bir sorunun hangi alternatif seçenek uygulanarak çözüleceği ya da çözüm konusunda halen uygulanmakta olan mevcut yöntemler dışında bir şeyin uygulanmayacağına karar verilmesi de mümkündür. Burada önemli olan mevcut sorunların çözümü konusunda alternatif bir yöntemin uygulanmasına veya tersine mevcut durumun devam ettirilmesine karar verilmesi de kamu politikası ilgi sahasına girmektedir.

Herhangi bir konuda sorun olduğunun tespiti ya da bu sorunun farkına varılması ise çoğunlukla vatandaşlardan gelen talepler veya mevcut sistemde meydana gelen aksaklıkların ortaya çıkmasıyla kendini gösterir. Bu sorunların gündeme alınması ve çözüm arayışına girilmesi için ise John W. Kingdon (1984,

2011)'in “politika penceresi modeli” çerçevesinde “problem akımı- *the problem stream* (Durum gerçekten bir sorun olarak değerlendiriliyor mu?), politika akımı - *the policy stream* (uygulanabilecek alternatif kamu politikası seçenekleri var mı?) ve son olarak da siyasi akım - *the political stream* (Siyasetçiler sorunu çözme isteği ve yeteneğine sahipler mi?) olmak üzere üç akımın kamu politikası alanında olumlu olarak bir araya gelmesi gerekmektedir. Kingdon ancak bu üç akım bir araya geldiğinde bir fırsat penceresinin - *a window of opportunity* açılacağını ve eldeki meseleyi çözmeye yönelik alternatif politikaların üretilerek uygulanabileceğini belirtmektedir.

Bu noktada potansiyel fırsat pencerelerini bulmak ve hatta zaman zaman yaratmak ise siyasetçinin asli görevleri arasında yer almaktadır. Mete Yıldız ve Mehmet Zahid Sobacı (2013: 17)'ya göre “resmî süreçler neticesinde işbaşına gelen siyasî iktidarların aslî görevi, vatandaşların taleplerini karşılamak ve bir uzlaşma zemini tesis ederek, toplumsal çatışmaları uzlaştırmaktır”. Dolayısıyla bu aslî görevin en temel çıktılarında birisinin de kamu politikalarının oluşturulması olduğu kuşku götürmez bir gerçekliktir. Mustafa Kemal Bayırbağ (2013: 45) sorunların çözümü için işletilen bu “kamu politikası sürecinde kamu otoritelerinin önünde duran önemli işlerden birinin, çözmeye girişilecek sorunun tahlilini ve tarifini yapmak olduğu” nu belirtmekte ve gündeme alınmış olan sorunun çözülebilmesi için alınacak önlemler ve girişilecek proje ve programların da bu tahlil etrafında biçimleneceği tespitini yapmaktadır. Sonuç olarak bizim inceleyeceğimiz konuda da Türkiye’de geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine uyumlarının sağlanabilmesi konusunda da uygun politikaların üretilmesi için öncelikle bu konudaki sorunun tanımlanması ve tarifleriyle işe başlamak gerekecek, daha sonra da alternatif seçeneklerin analizi yapılacaktır.

Buraya kadar olan bölümde kısaca kamu politikasının ne olduğuna ilişkin kısa bir inceleme yaptıktan sonra, müteakip bölümde Türkiye’nin 2011 yılından bu yana Suriyeli sığınmacılar ve onların eğitimleri konusunda uygulamakta olduğu politikalar incelenerek, analiz öncesi durumun tespiti yapılmıştır.

1.2. Suriyeli Sığınmacılara Konusundaki Araştırmalar ve Çocukların Eğitimi Konusunda Mevcut Politikalar

Çalışmanın bu bölümünde ise öncelikle, Suriyeli sığınmacılara ve yaşadıkları problemlere yönelik bugüne kadar yapılmış araştırma ve yayınlara yönelik yazının taranması, bu konu özelinde şimdiye kadar yapılmış araştırma sonuçları ve ihtiyaçların ortaya konabilmesi bakımından önem arz etmektedir.

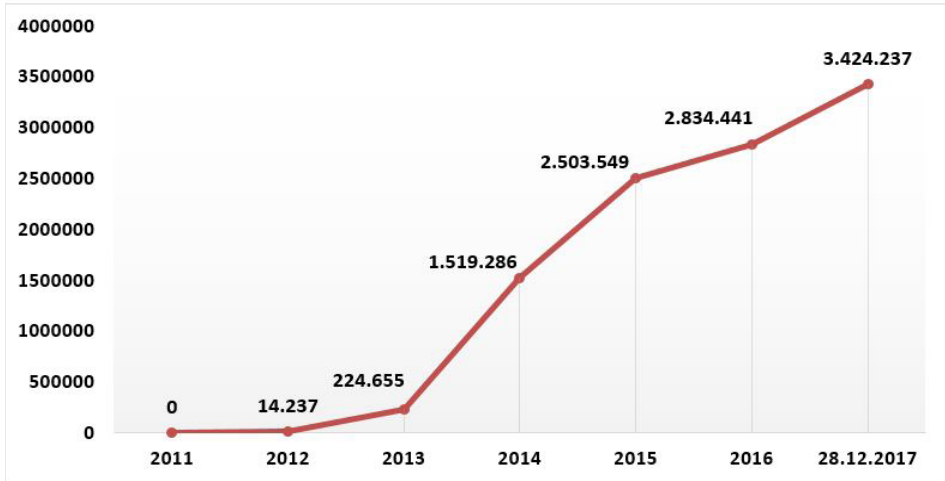
Suriye’den dışarıya doğru kitlesel göç hareketlerinin tetikleyicisi olan çatışma ve olaylar, 15 Mart 2011’de bir okul duvarına “Halk Rejimin Devrilmesini İstiyor - *People wants the Regime to be collapsed*” (Keser, 2016: 694) sloganının

yazılmasından sonra başlamıştır. Bu tarihten sonra Rejim muhalifleri ile Rejim güçleri arasında başlayan şiddet olayları sıcak çatışmaya dönüşmüş, olaya zaman içerisinde bölgesel ve küresel güçlerin de müdahil olmasıyla birlikte sıcak çatışma şiddetini giderek artırmıştır. Önceleri konvansiyonel olarak denk olmayan Rejim güçleri ile Rejim muhalifleri arasında asimetrik savaş şeklinde cereyan eden sıcak çatışmalar, zamanla bölgesel ve küresel güç merkezlerinin olaya dâhil olmasıyla, iç içe geçmiş matruşka vekâlet mücadeleleri haline dönüşmüş ve Keser (2016: 701) tarafından asimatis savaş olarak adlandırılan ve “asimetrik ötesi-hem asimetriyi hem de katmanlar arası karmaşık matris yapıyı içeren yeni nesil hibrit savaş biçimi” şeklinde tanımlanan, dünyanın yeni yüzleştiği postmodern bir savaş biçimine evrilmiştir.

Ortaya çıkan bu çok katmanlı, çok kutuplu, çok değişkenli karmaşık çatışmalar neticesinde çok sayıda Suriyeli, kadın ve çocuklar da dâhil olmak üzere hayatını kaybetmiş ve milyonlarca ülke içerisinde yerlerinden olurken, milyonlarca da ülkelerinden kaçarak diğer ülkelere sığınmış ve mülteci durumuna düşmüşlerdir. Bu ortam içerisinde, diğer Avrupa ülkelerinden pozitif bir şekilde ayrılan “Türkiye, ...Suriyelilere yönelik olarak, başlangıçtan itibaren hiçbir kısıtlama ve seçim kriteri koymaksızın kapılarını açmıştır... Sığınmacılara yönelik olarak oluşturulan kamu politikası kapsamında, barınma olanakları, ikamet vb. hiçbir kısıtlama getirilmemiştir...” (Keser ve Ertuğrul, 2016: 31). Bu süre içerisinde Türkiye’ye sığınan Suriyeli sayısı aşağıda Şekil-1’de görüldüğü üzere 3,5 milyonu bulmuştur.

Şekil 1. Yıllara göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

YILLARA GÖRE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLER

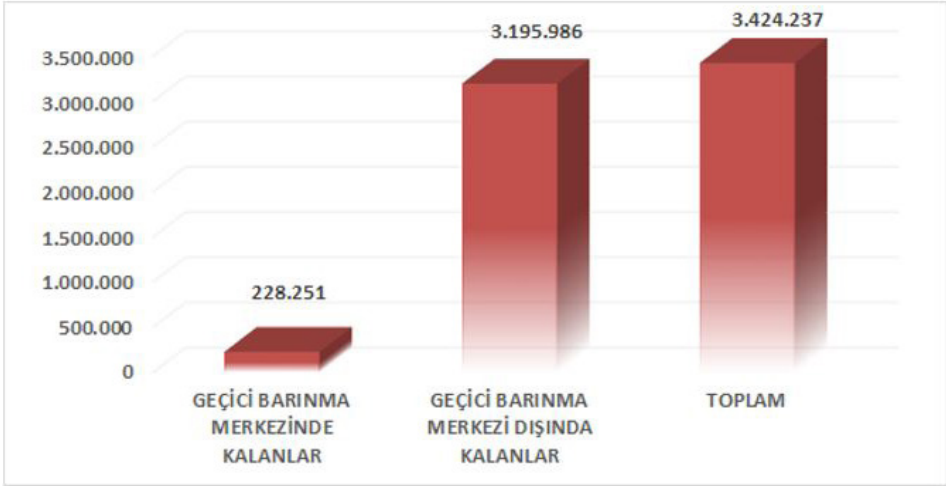

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713, (29.01.2018).

Yine Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre Geçici Barınma Merkezlerinde ve dışında yaşayan Suriyelilerin dağılımı ise aşağıda Şekil-2'de görülmektedir:

Şekil 2. 2017 Yılı Sonu İtibariyle Geçici Barınma Merkezlerinde/ Dışında Kalan Suriyeliler

GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ İÇİNDE VE DIŞINDA KALAN SURİYELİLER

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713, (29.01.2018).

Grafikte de açıkça görüleceği üzere kayıt altındaki toplam Suriyeli sığınmacıların yalnızca % 6,66'sı kamplarda veya barınma merkezlerinde kalmaktadır. Bir başka ifadeyle yaklaşık % 93,34'ü kamplar dışında ve Türk vatandaşlarıyla iç içe yaşamaktadır. Son dönemde yapılan çalışmalar neticesinde, kayıtlı olarak geçici koruma altına alınan Suriyeli sığınmacıların tamamının biyometrik kayıtları tamamlanmış bulunmaktadır. Aşağıda Şekil-3'te yaş ve cinsiyetlerine göre biyometrik kayıt altına alınan Suriyelilerin sayıları görülebilir:

Şekil 3. 2017 Yılı Sonu İtibariyle Geçici Barınma Merkezlerinde /Dışında Kalan Suriyeliler

BİYOMETRİK VERİLERİ ALINARAK KAYIT ALTINA ALINAN SURİYELİLERİN YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI (28.12.2017)

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.852.563	1.571.674	3.424.237
0-4	267.212	247.904	515.116
5-9	240.131	225.443	465.574
10-14	182.699	166.309	349.008
15-18	162.963	129.929	292.892
19-24	299.045	214.229	513.274
25-29	187.153	138.647	325.800
30-34	152.076	115.754	267.830
35-39	105.976	85.959	191.935
40-44	73.649	68.161	141.810
45-49	56.210	51.773	107.983
50-54	44.988	43.265	88.253
55-59	30.000	29.951	59.951
60-64	20.805	21.257	42.062
65-69	13.691	14.139	27.830
70-74	7.257	8.172	15.429
75-79	4.493	5.401	9.894
80-84	2.360	3.026	5.386
85-89	1.262	1.595	2.857
90+	593	760	1.353

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713, (29.01.2018).

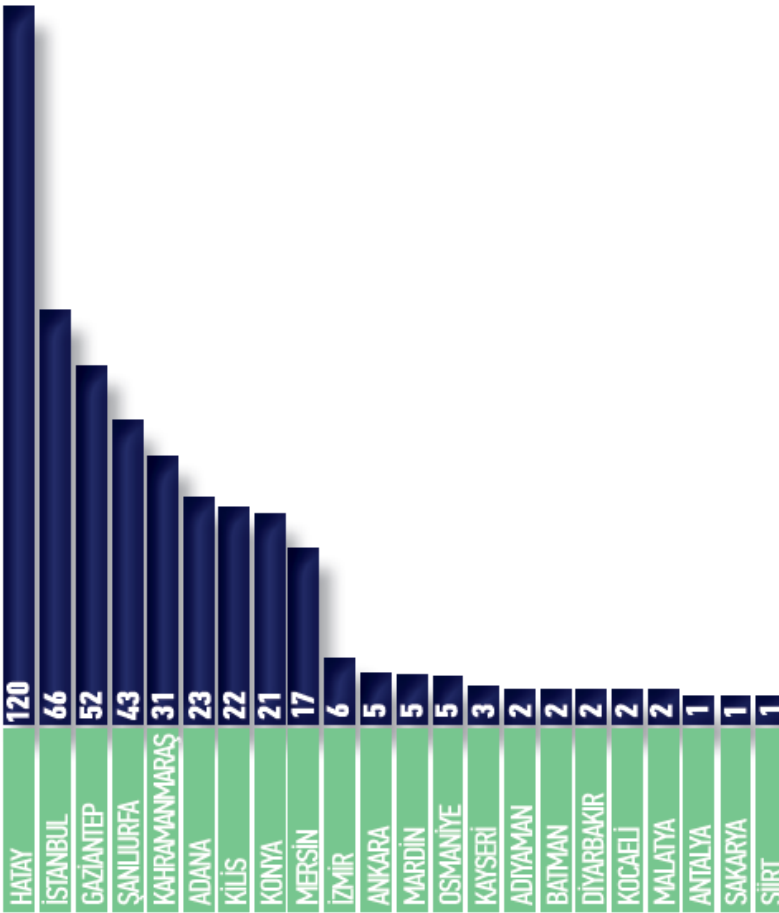
Özellikle Şekil-3'teki rakamlar değerlendirildiğinde eğitim yaşında olduğu açık olan 5-9 yaş arası 465.574 çocuk, 10-14 yaş arası 349.008 çocuk ve 15-18 yaş arası 292.892 genç dikkate alındığında en azından 1.107.474 sığınmacının ilk ve ortaöğretim düzeyinde eğitim çağında olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu rakama yükseköğretim çağında bulunan 19-24 yaş grubundaki 513.274 kişiyi de eklersek sayı 1.620.748'i bulmaktadır. Son olarak bunlara, henüz okul öncesi eğitim çağında olan ve önümüzdeki yıllarda ilköğretim çağına gelecek olan 515.116 kişilik 0-4 yaş grubunu da eklersek toplam rakam 2.135.864'ü bulmaktadır. Tüm bu rakamlar göz önüne alındığında Türkiye'de geçici koruma altındaki toplam 3.424.237 Suriyelinin %62,37'sinin eğitim çağındaki çocuk ve gençlerden oluştuğu görülmektedir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 2016 yılı Göç Raporunda, 29 Mart 2017 itibariyle Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre, yürütülen eğitim hizmetle-

ri kapsamında toplam 459.521 öğrencinin eğitim aldığı belirtilmiştir (GİG, 2017: 82). Bu öğrencilerin toplam 166.482'si devlet okullarında öğrenim görmekteyken, 293.039'u ise çeşitli illerde kurulmuş olan Geçici Eğitim Merkezleri'nde öğrenim görmektedir. Yukarıda verdiğimiz eğitim çağında olan sığınmacı rakamlarıyla, halen eğitim verilmekte olan sığınmacı rakamları arasındaki fark sorunun büyüklüğüne işaret etmektedir. Sadece 5-18 yaş arası bile değerlendirmeye alındığında, eğitim çağında olan 1.107.474 sığınmacıdan 459.521'inin eğitim olanağına kavuştuğu yani yalnızca %41,49'u eğitime erişebilirken, %58,51'inin bu imkândan mahrum olduğu görülmektedir. Geçici Eğitim Merkezlerinin illere göre dağılımı ise aşağıda Şekil-4'te görülmektedir:

Şekil 4. 2017 Yılı Sonu İtibariyle Geçici Eğitim Merkezlerinin İllere Göre Dağılımı

Kaynak: (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017: 81).

Konunun buraya kadar kısaca ortaya konmaya çalışılan önemine bağlı olarak çeşitli akademisyenlerin ilgisini de çekmesi kaçınılmaz olmuştur. Suriyeli sığınmacılar konusunda yapılmış bazı çalışmalar ve içeriği özetle aşağıda sunulmuştur:

Örneğin, Begüm Kurtuluş (2015) “Victims of the War: Turkey’s Syrian Guests (Savaşın Kurbanları: Türkiye’nin Suriyeli Misafirleri)” başlığını taşıyan makalesinde, Türkiye’nin göçmenlerin geleceğine ilişkin belirsizliklerle birlikte sosyal problemlerle de karşılaşma riski olduğunu belirtmekte ve Türkiye’nin kendisine sığınan Suriyelilere *mülteci* statüsü yerine *geçici misafir* statüsü verdiğini ifade etmektedir. Yazar çalışmasında Suriyeli sığınmacılar konusunun bir dış politika konusu olmaktan çıkarak Türkiye’nin iç politika meselesi haline dönüştüğü sonucuna ulaşmaktadır.

Fulya Memişoğlu ve Aslı Ilgıt (2016) ise çalışmalarında, Türkiye’nin hızla bir transit göç ülkesi olmaktan, mülteci alan ülke durumuna dönüştüğünü belirtmektedirler. Aldığı yüksek sayıda Suriyeli sığınmacıya, konuya ilişkin yazılan çok sayıda rapor ve analize rağmen konu üzerinde çalışan aktörlerin rollerini açıkça ortaya koyan analitik çerçevenin eksikliği konusuna vurgu yapılmaktadır.

Şenay Özden (2013) tarafından hazırlanan raporda ise 2011 Mart ayından sonra başlayan ve sayıları hızla yükselen Suriyeli mültecilere bağlı olarak Türk vatandaşları arasında mülteci ve Arap karşıtlığının günyüzüne çıkmaya başladığı belirtilmektedir. Dahası Türk hükümetinin, Suriye rejimine karşı almış olduğu karşıt tutuma bağlı olarak, Suriyeli göçmenler meselesinin, Türkiye’nin hem iç hem de dış politikasıyla yakından ilişkili bir hale gelmiş olduğu ifade edilmektedir. Türkiye’de konuya ilişkin algının kişilerin Türk hükümetine taraftar veya muhalif olma durumlarına göre farklı şekilde yorumlandığı da ortaya konmaktadır.

Suna Gülfer İhlamur-Öner (2013: 191) Türkiye’nin coğrafi konumu, Balkanlar, Kafkasya, Avrupa ve Ortadoğu ile olan ortak sosyo-kültürel ve tarihi bağları dolayısıyla uzun süredir mülteci akınına uğrayan bir ülke olduğunu belirtmektedir. Bu çerçevede, 1988 ve 1991 yıllarında Irak’lı Kürt mültecilerin akınıyla yoğunlaşan sürecin, 2011 sonrasında Suriye’den gelen akımla devam ettiği ve ortaya konan “geçici koruma rejimi” ile bu büyüyen mülteci olgusuyla başa çıkılmaya çalışıldığını ifade etmektedir. Sonuçta her iki durumda da Türkiye’nin aynı çözüm önerisini sunduğu ve bunun da Türkiye sınırları dışında uçuşa yasak bölge ve güvenli bölgeler oluşturmak şeklinde formüle edildiğini belirtmekte ve Türkiye’nin yeni dış politika hedefleri doğrultusunda siyasa yapıcılarını önemli güçlüklerin beklediği tespitini yapmaktadır.

Konu üzerinde çalışan akademisyenlerden Murat Erdoğan (2014: 65), “Perceptions of Syrians in Turkey (Türkiye’deki Suriyelilerin Algıları)” ve “Syri-

ans in Turkey: Social Acceptance and Integration (Türkiye'deki Suriyeliler: Sosyal Kabul ve Entegrasyon" başlıklı makalelerinde, Hacettepe Üniversitesi Siyasal Araştırmalar Merkezi tarafından 6 ilde Suriyeliler ve kent sakinleri ile yapılan görüşmelerle, medya ve STK (Sivil Toplum Kuruluşları-NGOs) analizleri sonucunda, Suriyelilerin Türk halkı tarafından başlangıçtan itibaren misafirperverlikle karşılandığı ancak, Suriyelilerin Türkiye'de kalıcılıklarının ve görünürlüklerinin artmasıyla birlikte olumsuz görüşlerin de yükselmeye başladığını ortaya koymaktadır.

Kemal Kirişçi (2014) ise "Syrian Refugees and Turkey's Challenges: Going Beyond Hospitality (Suriyeli Mülteciler ve Türkiye'nin Sorunları: Misafirperverliğin Ötesinde)" isimli eserinde, ilk Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye 2011 Nisan'ında geçmeye başladıklarını ve bu dönemde henüz Türkiye-Suriye ilişkilerinin bozulmamış olduğunu belirtmektedir. Döneme kadar Türk hükümeti ile Şam hükümeti arasında karşılıklı iyi ilişkiler geliştirilmiş olduğu ortaya konmakta, Türk tarafınca Mart 2011'de başlayan protestolara karşı sert önlemler alınmaması için Beşar Esad nezdinde önemli ikna çabalarının yürütüldüğü belirtilmektedir. Tüm bu çabalara rağmen Suriye hükümetinin sivillere karşı artan oranda şiddet kullanma yolunu seçtiği ve bunun sonucunda da iki ülke arasındaki ilişkilerin hızla bozulma sürecine girdiği ve 2011 yılı sonlarından itibaren de Türk tarafının tamamen Rejim Muhaliflerini desteklemeye başladığı belirtilmektedir.

Soner Çağaptay ve Bilge Menekşe (2014) ise "The Impact of Syria's Refugees on Southern Turkey (Suriyeli Mültecilerin Türkiye'nin Güneyi Üzerindeki Etkileri)" başlıklı çalışmalarında Suriyeli mültecilere ilişkin rakamların Türkiye açısından hızla arttığını ortaya koymakta ve Türkiye'nin özellikle güneyinde bulunan iller üzerindeki etkileri incelemektedirler.

Buraya kadar kısaca ortaya konmaya çalışılan literatür taramasından da anlaşılacağı üzere, mevcut çalışmaların çoğu ev sahibi ülke vatandaşlarının göçmenlere ve/veya Suriyeli sığınmacılara ilişkin algıları üzerine veya göçmenlerin ev sahibi ülkenin çeşitli şehir veya bölgeleri üzerindeki etkilerine odaklanmış bulunmaktadır. Dolayısıyla doğrudan Suriyeli sığınmacıları kapsamına alarak ve onların görüş ve algılarına dayalı olarak yapılmış araştırmalar konusunda bir boşluk bulunmaktadır. Konunun yalnızca ev sahibi ülke vatandaşları açısından inceleniyor olmasının çeşitli nedenleri olduğu değerlendirilmektedir. Bunların en başında doğrudan Suriyelilerle bir araştırma yürütebilmek için gerekli dil bilgisine sahip araştırmacı sayısının yetersiz olması gelmektedir. İkinci olarak genelleme yapmaya yetecek sayıda Suriyeli sığınmacıya erişebilmenin zorluğu gelmektedir. Üçüncü olarak böyle bir çalışmanın giderlerini karşılamaya yetecek finansal kaynakların bulunmasında karşılaşılan güçlükler ve dördüncü olarak ise bu tip bir araştırma yürütebilmek için gerekebilecek resmî izinlerin alınmasında

karşılaşılan sorunlar gelmektedir. Mevcut akademik çalışma ve raporların çoğunun meseleye yalnızca madalyonun bir yönüyle yaklaşması ve ev sahiplerinin perspektifinden algıları ortaya çıkarmaya çalışması, her ne kadar bu çalışmalar da çok büyük önem taşıyor olsalar da, sorunun diğer tarafını boşlukta bırakmaktadır.

Burada önemli olan nokta bugün Türkiye’ye sığınmış bulunan Suriyeli-lerin çok önemli bir kısmının kamplar dışında ve Türk vatandaşlarıyla iç içe yaşıyor olmasıdır. Bu noktada istihdam, kültürel uyum, ikamet vb. sorunlara ilave olarak ortaya çıkan en önemli sorunlardan birisi de sığınmacı çocukların eğitimi sorunudur. Bu kapsamda, 16 Ağustos 2010’da yayımlanan 2011/48 sayılı “Yabancı Uyruklu Öğrenciler” konulu genelge ile kampların dışında kalan Suriyelilerden oturma izni olanların kayıtları yapılarak okullarının sağlanması, Türkiye’deki Suriyeli çocukların ulusal eğitim sürecine dâhil edilmesine yönelik hazırlanan (Seydi, 2014: 295-297) ilk kamu politikası örneklerinden birisidir. Bu siyasanın uygulanmaya başlaması ile birlikte, oturma iznine sahip sığınmacı çocukların eğitim ihtiyaçlarına çözüm getirilmiş ve uluslararası kuruluş ve sivil toplum teşkilleri ile birlikte bu konunun desteklenmesi hız kazanmıştır.

İzleyen süreçte, Ekim 2014’te yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında geliştirilen politikalar ise eğitime ek olarak, barınma, koruma gibi daha birçok konuda düzenlemeler getirmesine rağmen eğitim sorununun, uyum konusunda taşıdığı önemi her geçen gün artırarak hissettirmesi nedeniyle yeni analizler sonucu yeni politikalar geliştirilmeye devam etmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın 8 Eylül 2015’te yayımladığı MEB 2015-2019 Stratejik Planı da Türkiye’deki sığınmacıların eğitimleri hususunu ele almış ve bu kapsamda sığınmacı öğrencilerin eğitim sistemine uyumlarının sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacağını belirtmiştir. Bu husus planda şu şekilde ifade edilmektedir: “Mülteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurdumuzda bulunanların da buldukları sürece eğitim görmelerini sağlamak üzere, bu öğrencilerin eğitim sistemine uyumunun sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır” (MEB, 2015: 1-2). Oluşturulan bu siyasalarla birlikte, geliştirilen politikaların en önemli açığı olan kamplar dışında kalan çocukların durumu ve sayısı ise daha kapsamlı politika analizi yapma ihtiyacını doğurmaktadır. Bu çocukların da ulusal eğitim sistemine dâhil edilmesi ve geçici eğitim merkezlerinin yaygınlaştırılarak soruna temelden yaklaşılması zorunluluğu her geçen gün artmaktadır.

Seydi (2014: 297); Suriyelilere yönelik eğitim çalışmalarından sorumlu olan Milli Eğitim Bakanlığının sorunu çözmedeki etkisinin, alınan kararlara bağlı olarak değişmekte olduğunu ve sığınmacı sayısının da Türkiye için olağanüstü şartlar oluşturduğunu ifade etmektedir. Yeşim Özer (2016:101) ise Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların eğitime ilişkin sorunlarının en büyük nedeninin devlet

okullarına paralel bir şekilde faaliyet gösteren geçici eğitim merkezleri olduğunu ileri sürmektedir. Bu kurumlar devlet okulları dengi olarak eğitim vermek üzere aktive edilmiş olmalarına rağmen, eğitim süreci sonundaki çıktılarının kalitesi açısından devlet okullarının çok gerisinde kalmaktadırlar. Bu durum ise eğitim gören öğrencilerin eğitim kalitesini etkilemekte ve buna bağlı olarak çocukların lise veya üniversiteye devam etmelerini zorlaştırmaktadır. Müberra Nur Emin (2016: 18) ise; Türkiye'ye gelen Suriyelilerin savaş nedeniyle eğitimlerini yarıda bırakmak zorunda kalmaları ve temel eğitim çağındaki Suriyeli çocukların eğitimlerine yönelik politikaların geliştirilme zorunluluğunu savunmuş, AFAD ve Türkiye tarafından projeler ile desteklenmesinin yanında temel sorun alanlarından biri olan kamp dışında daha büyük bir kitlenin olması sorununa değinerek eğitim hizmetlerinin sadece kamplar ile sınırlı kalması konusuna değinmiştir.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, önemi dolayısıyla, burada yapılan politika analizi sonuçlarının hem mevcut akademik yazın, hem sivil toplum hem de Suriyeli sığınmacılara ilişkin siyasetleri oluşturmaktan sorumlu kamu politikası yapıcısı ve/veya karar makamları açısından önem taşıyacağı değerlendirilmektedir.

1.2.1. Türkiye'deki Suriyelilerin Öncelikli Sorun Alanları

Türkiye'nin kriz bölgesine yakın olması ve çok kısa sürede gelen bu kadar yüksek miktardaki sığınmacının ülkeye giriş yapması beraberinde çok büyük sorunları da getirmiştir (Gürcanlı, 2015: 2). Türkiye'de yaşayan Suriyeli mülteciler açısından, beş yılı aşkın süredir yaşanan sorunlar, *geleceğe dair belirsizlik ve statüsüzlük hali*, bu toplum içerisinde umutsuzluğu da büyütmemekte ve temel sorunlar olan *eğitim, ucuz işçilik, işsizlik* gibi alanlarda acil önlemler almayı gerekli kılmaktadır (Tarlan, 2016: 1).

Eğitim sorununun mülteci sayısı ile orantılı artış göstermesi ve bu alana zorunlu müdahalelerin gerekliliği düşüncesi, Milli Eğitim Bakanlığının projeleri ile giderilmeye çalışılmaktadır.

1.2.2. Suriyeli Çocuklara Yönelik Eğitim Politikaları

Türkiye'ye gelen Suriyelilerin savaş nedeniyle eğitimini yarıda bırakmak zorunda bırakması ve temel eğitim çağındaki Suriyeli çocukların eğitimlerine yönelik politikaların geliştirilme zorunluluğu AFAD ve Türkiye tarafından projeler ile desteklenmiş ancak kamp dışında çok daha büyük bir kitlenin olması, eğitim hizmetlerinin sadece kamplar ile sınırlı kalmasına müsaade etmemiştir. Kamplar dışındaki çocuklara ulaşabilme ve ihtiyaç belirleme zorluğu devletin politika yapımındaki planlarını genişletmesine yol açmıştır. Özellikle geçici eğitim merkezlerinin oluşturulması ve müfredatların devlet okullarına göre paralel hazırlanması ile eğitim sorunu aşılmaya çalışılmakta buna karşın öğretmen açığı

altyapı sorunu ve sosyal kabul, uyum sorunlarının varlığı ile zaman başarı ölçütü bu alanda zayıf düşmektedir. Türkiye’de mülteci durumunda bulunan 3 milyona yakın Suriyelinin ülkelerindeki iç savaş neticesinde ülkeye sığınmasıyla birlikte çocukların 800.000’inin okul çağında oluşu ve buna bağlı olarak bu oranın yaklaşık yüzde 45’inin okula gitmesi eğitim sorununun boyutunu göstermektedir (Aras ve Yasun 2016: 1).

1.2.3. Ulusal Eğitim Sistemine Entegre Edilme Süreci

Suriyeli mültecilerin eğitim sorunları baz alındığında hem devletim hem de uluslararası sivil toplum kuruluşların başlattığı ve çocukların ulusal eğitim sistemine entegre edilme çalışmaları hız kazanmış aynı zamanda bir takım projeler hazırlanmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir;

Şartlı Nakit Transferi projesi, Avrupa Komisyonu tarafından 2016 yılında Acil Durum Sosyal Güvenlik projesi olan Şartlı Nakit Transferi projesi geliştirilmiştir. Bu proje aracılığıyla yaklaşık 230 bin çocuğun düzenli olarak okula gidebilmesini teşvik etmeye yönelik olarak nakit transferi sağlanması planlanmıştır. Bu proje Türkiye’deki Mülteciler için Avrupa Birliği Mali Yardım Programı tarafından (2016-2017) kapsamında sağlanan 3 milyon Euro ile finanse edilmektedir (BİA, 2017: 2).

PICTES Projesi, Bu proje 2016 ile başlamıştır. Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi projesi Milli Eğitim Bakanlığı ile AB Türkiye Delegasyonu arasında hazırlanmış olan bir projedir. Milli Eğitim Bakanlığı’nın çalışmalarını destekleyen bu proje ile çocukların eğitim sistemine entegrasyonu sağlanmış ve 2 yıl ile sınırlı tutulmuştur (MEB, 2016: 1).

Mesleki Eğitim Yoluyla Mültecilerin Sosyal Entegrasyonu Projesi, bu proje 2016 da başlamış ve eğitim ile sosyal destekler arasındaki uyum sağlanarak çocukların ulusal eğitim sistemine entegre edilme süreci çalışmaları yapılmıştır. Bu proje ile hedef grubunu oluşturan mültecilerin dil, beceri ve kayıtlı çalışma sorunlarına çözüm bulmak amaçlanmıştır (TUA, 2017: 1).

Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Desteklenmesi Projesi, AFAD, Türk Kızılayı, “Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF tarafından AB’nin mali desteğiyle hayata geçirilen ve iki yıl süren projeden 75 binden fazla Suriyeli çocuğun yararlanması planlanmıştır. Projede özellikle 14-18 yaş arasındaki Suriyeli gençler destek almaktadır. Çocuk dostu alanlar, geçici eğitim merkezleri ve kütüphanelerin oluşturulması, çocuklara ve gençlere psiko-sosyal destek sağlanması, Suriyeli öğretmenler için finansal teşvik sistemi getirilmesi ve ergenlere yönelik önderlik eğitimleri bu işbirliği ile kaydedilen önemli başarılar arasında yer almaktadır” (UNICEF, 2015: 1).

Şekil 5. Suriyeli Mültecilerin Entegrasyonu

Kaynak: Anadolu Ajansı, <http://aa.com.tr/tr/dunya/suriyeli-siginmacilar-icin-sira-entegrasyonda/841335>, (30.01.2018).

2. Yöntem

Bu çalışmada eğitim çağındaki mültecilerin, göçmenlerin ulusal eğitim sistemine uyum sürecindeki sorunsallar belirlenecek ve bu sorunsallara akademik analizler yapıp karşılaştırmalı grafikler ile çeşitli veriler en iyi alternatif seçenekler üzerinden incelenmeye ve geliştirilmeye çalışılacaktır. Buna bağlı olarak güncel bilgilerin yanında konuyla ilgili çalışmalara yer verilecek ve Türkiye'nin geliştirdiği politikalar, projeler ile soruna yönelik çözümler önerilecektir. Veri toplama aracı olarak medya ve bakanlıkların yaptığı resmi açıklamalar, Sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları, uluslararası kurum ve kuruluşların soruna yönelik raporları ile akademik çalışmalar da incelenmiştir.

2.1. Sorunun Tanımı

Suriye'deki savaşın halen devam etmesi ve ülkedeki yaşam alanlarının yok olması nedeniyle, Türkiye'ye sığınan Suriye vatandaşlarının ülkelerine uzun bir süre daha dönemeyecekleri öngörülmektedir. Bu vesile ile Türkiye'ye göç eden mültecilerin ulusal eğitim sistemine entegre edilmesi sorunu ortaya çıkmaktadır. Mülteci sayısı ve ihtiyaç durumuna oranla devlet okullarının bu konudaki yetersizliği, eğitimlerin geçici merkezlerde yapılması zorunluluğuna itmiştir. Geçici eğitim merkezlerinde devlet okullarına oranla eğitim zor şartlar altında yapıl-

ması, buna paralel bir şekilde bu merkezlerin altyapısının zayıflığı, sınıfların kalabalık olması, eğitim dili olan Arapça öğretmenlerinin azlığı, Türkçe derslerinin yetersizliği, kültür çatışması gibi birçok sorundan dolayı, burada eğitim gören çocukların eğitim kalitesi düşüktür. Aşağıdaki tabloda yer alan Mart 2017 verilerine göre düşünüldüğünde, sadece geçici koruma kapsamındaki orana göre, bu statüdeki çocuklar baz alındığında dahi 1,358.904 çocuğun eğitim sorunu bu alanda gerekli politikaların ve önlemlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Geçici eğitim merkezlerinde her ne kadar Şekli olarak denetim yapılsa da içerik olarak(müfredat, kalite, uyum, sistem) bu denetimi yapmanın oldukça zor oluşu, eğitimde ikili yapının ciddi bir sorun olarak çıkması bu sorunları derinleştirmektedir. Türkiye'nin "açık kapı" politikası sayesinde 2,2 milyonu aşkın Suriyeli de Türkiye'ye sığınmıştır (Erdoğan ve Ünver, 2015: 25). Suriyelilerin sağlık, eğitim ve sosyal yardım hizmetlerine erişim hakkı elde etmesi ve daha sonra 23 Eylül 2014 tarihinde 2014/21 sayılı Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri başlıklı genelge ile Suriyeli çocuklara sunulacak eğitim hizmetleri belirli bir standarda bağlanmış ve güvence altına alınmıştır. Bu araştırmanın amacı; ülkelerindeki zor durumdan göç edip Türkiye'ye sığınan Suriyeli mülteci ailelerin çocuklarının temel sorun alanlarını saptamak ve özellikle ulusal eğitim sistemine dâhil edilerek bu haktan faydalanmalarını sağlamaktır. Devletin bu konudaki çalışmaları ve gayretleri ile kamu politikalarının geliştirilmesi üzerinde durulacak olup, okul çağındaki çocukların ulusal eğitim sistemine entegre edilme süreci ve bunun için gerekli ölçüt ve uygulamalar analiz edilerek alternatif seçenekler ve öneriler oluşturulacaktır.

2.2. Bağlam

Süreç (işlevsel) modeli çerçevesinde incelenen kamu politikası sorunlarının tespiti, amaçlarının formüle edilmesi, politika uygulamalarını gerçekleştirme, politikanın uygulanması ve değerlendirilmesi kapsamında ele alınmıştır. Bu aşamada devlet politikalarının süreci ve değişimleri belirlenmiş, buna göre değerlendirmeler ve seçenekler sunulmuştur. Temel sorun alanına yönelik analiz yöntemi kullanılarak sonuç ve öneriler sunulmuş olup buna bağlı olarak, 8 Eylül 2015'te yayımladığı MEB 2015-2019 Stratejik Planında da Türkiye'deki sığınmacıların eğitimleri hususunu ele almış ve bu kapsamda sığınmacı öğrencilerin eğitim sistemine uyumlarının sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacağı belirlenerek bu konudaki politika eksikliğine değinilerek alternatif yapılandırmalar ile sorun çözülmeye çalışılmıştır.

2.3. Mülteci Krizinde Temel Sorun Alanları

Aşağıda Tablo 1'de tüm illere göre Türkiye'de Geçici Koruma Statüsü tanınmış Suriyelilerin; Şekil-6'da ise en çok sığınmacı barındıran ilk on ile göre ve 2017

yılı sonu itibariyle toplam sayıları görülmektedir. Bu çalışmanın yürütüldüğü Gaziantep ili Tablo 1'de de görüldüğü üzere ikamet eden Suriyeli sayısının il nüfusuna oranı açısından da Kilis (%101), Hatay (%29,39) ve Şanlıurfa (%23,86)'nın arkasından 4. (%17,73) sırada bulunmakta ve toplam 350.067 Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır.

Tablo 1. Türkiye'de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İllere GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLERİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI

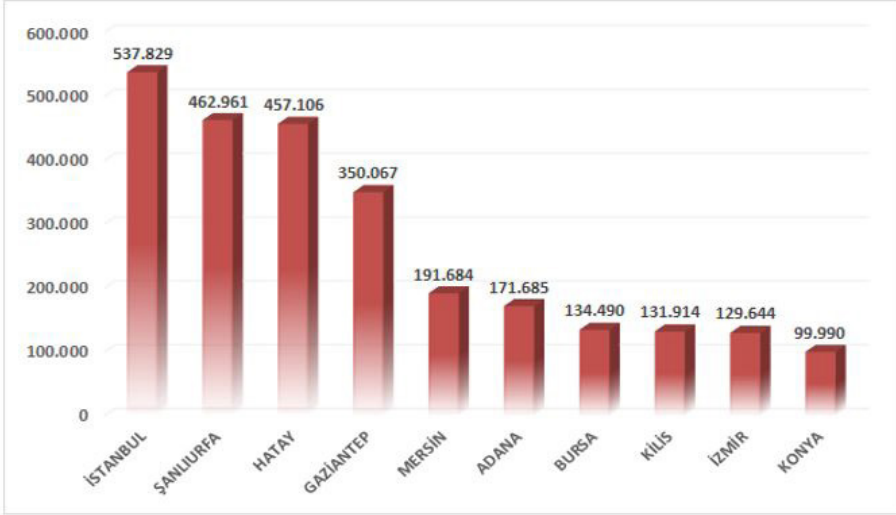
ÜLKEMİZDE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELİLERİN DAĞILIMI 28.12.2017									ALFABETİK
İL SIRA	İLLER	KAYIT EDİLEN	NÜFUS	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA YÜZDESİ	İL SIRA	İLLER	KAYIT EDİLEN	NÜFUS	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA YÜZDESİ
	TOPLAM	3.424.237	79.814.871	4,29%		TOPLAM	3.424.237	79.814.871	4,29%
1	ADANA	171.685	2.201.670	7,80%	42	KAHRAMANMARAŞ	99.168	1.112.634	8,91%
2	ADYAMAN	28.160	610.484	4,61%	43	KARABÜK	613	242.347	0,25%
3	AFYON	5.798	714.523	0,81%	44	KARAMAN	665	245.610	0,27%
4	AĞRI	1.083	542.255	0,20%	45	KARS	206	289.786	0,07%
5	AKSARAY	2.279	396.673	0,57%	46	KASTAMONU	1.281	376.945	0,34%
6	AMASYA	586	326.351	0,18%	47	KAYSERİ	70.563	1.358.980	5,19%
7	ANKARA	93.793	5.346.518	1,75%	48	KIRIKKALE	1.097	277.984	0,39%
8	ANTALYA	563	2.328.555	0,02%	49	KIRKLARELİ	2.274	351.684	0,65%
9	ARDAHAN	147	98.335	0,15%	50	KIRŞEHİR	1.098	229.975	0,48%
10	ARTVİN	60	168.068	0,04%	51	KİLİS	131.914	130.825	100,83%
11	AYDIN	10.323	1.068.260	0,97%	52	KOCAELİ	46.541	1.830.772	2,54%
12	BALIKESİR	3.665	1.196.176	0,31%	53	KONYA	99.990	2.161.303	4,63%
13	BARTIN	65	192.389	0,03%	54	KÜTAHYA	631	573.642	0,11%
14	BATMAN	20.802	576.899	3,61%	55	MALATYA	27.287	781.305	3,49%
15	BAYBURT	57	90.154	0,06%	56	MANİSA	8.945	1.396.945	0,64%
16	BİLECİK	706	218.297	0,32%	57	MARDİN	90.701	796.237	11,39%
17	BİNGÖL	871	269.560	0,32%	58	MERSİN	191.684	1.773.852	10,81%
18	BİTLİS	881	341.225	0,26%	59	MUĞLA	12.970	923.773	1,40%
19	BOLU	1.739	299.896	0,58%	60	MUŞ	1.202	406.501	0,30%
20	BURDUR	8.369	261.401	3,20%	61	NEVŞEHİR	7.804	290.895	2,68%
21	BURSA	134.490	2.901.396	4,64%	62	NİĞDE	4.864	351.468	1,38%
22	ÇANAKKALE	4.534	519.793	0,87%	63	ORDU	799	750.588	0,11%
23	ÇANKIRI	501	183.880	0,27%	64	OSMANIYE	49.888	522.175	9,55%
24	ÇORUM	2.524	527.863	0,48%	65	RİZE	850	331.048	0,26%
25	DENİZLİ	10.385	1.005.687	1,03%	66	SAKARYA	11.953	976.948	1,22%
26	DIYARBAKIR	31.776	1.673.119	1,90%	67	SAMSUN	5.075	1.295.927	0,39%
27	DÜZCE	994	370.371	0,27%	68	SİİRT	3.735	322.664	1,16%
28	EDİRNE	6.493	401.701	1,62%	69	SİNOP	113	205.478	0,05%
29	ELAZIĞ	7.885	578.789	1,36%	70	SİVAS	4.030	621.224	0,65%
30	ERZİNCAN	166	226.032	0,07%	71	ŞANLIURFA	462.961	1.940.627	23,86%
31	ERZURUM	923	762.021	0,12%	72	ŞİRNAK	14.860	483.788	3,07%
32	ESKİŞEHİR	3.639	844.842	0,43%	73	TEKİRDAĞ	8.613	972.875	0,89%
33	GAZİANTEP	350.067	1.974.244	17,73%	74	TOKAT	1.058	602.662	0,18%
34	GİRESUN	174	444.467	0,04%	75	TRABZON	2.720	779.379	0,35%
35	GÜMÜŞHANE	87	172.034	0,05%	76	TUNCELİ	110	82.193	0,13%
36	HAKKARİ	5.173	267.813	1,93%	77	UŞAK	2.169	358.736	0,60%
37	HATAY	457.106	1.555.165	29,39%	78	VAN	2.849	1.100.190	0,26%
38	İĞDIR	104	192.785	0,05%	79	YALOVA	3.527	241.665	1,46%
39	İSPARTA	6.881	427.324	1,61%	80	YOZGAT	4.043	421.041	0,96%
40	İSTANBUL	537.829	14.804.116	3,63%	81	ZONGULDAK	379	597.524	0,06%
41	İZMİR	129.644	4.223.545	3,07%					

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713, (29.01.2018).

Ayrıca Gaziantep ili Şekil-6'da görüldüğü üzere, ikamet eden toplam Suriyeli sayısı açısından da İstanbul, Şanlıurfa ve Hatay'dan sonra 4. sırada (Şekil 6) bulunmaktadır:

Şekil 6. Türkiye'de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELİLERİN İLK 10 İLE GÖRE DAĞILIMI

Kaynak: Göç İşleri Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713, (29.01.2018).

Yukarıda ortaya konan temel sorun ve bağlam çerçevesinde, incelediğimiz konu özelinde temel sorun alanlarını tespit etmek amacıyla önemli sayıda Suriyeli sığınmacı barındıran Gaziantep ilinde, HKÜ-KALMEC (Kalyoncu Ortadoğu Araştırma Merkezi) tarafından bir proje kapsamında Suriyeli sığınmacıların sorunlarını ve gelecek beklentilerini tespit edebilmek için, 1100 Suriyelinin katılımıyla bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırma kapsamında eğitime ilişkin sorun alanları ile ilgili soruyu cevaplayan 711 katılımcının cevapları sonucunda:

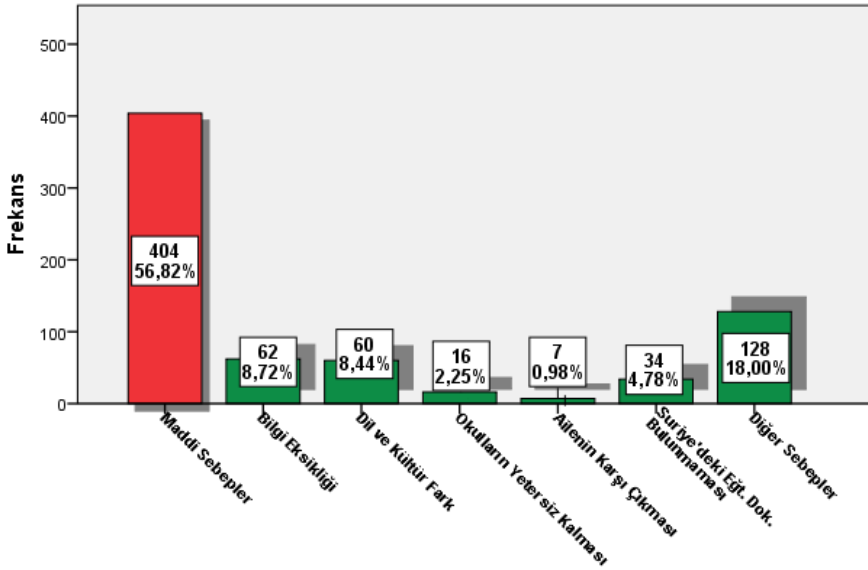
- Türkiye'de eğitimlerine devam etmeyenler veya edenlerin karşılaştıkları engeller araştırıldığında en önemli sorun alanının *maddi yetersizlikler* (%56,82) olduğu görülmektedir (Şekil 7).

Bunun dışında, araştırmaya katılanların:

- % 8,72'si *bilgi eksikliğinin*,
- % 8,44'ü *dil ve kültür farklılığının*,
- % 4,78'i *Suriye'deki eğitim, öğretim dokümanlarının Türkiye'de bulunmamasının*,

- % 2,25'i okulların yetersiz kalmasının,
- % 0,98'i ise ailesinin eğitim almasına karşı çıkmasının eğitimi devam ettirmelerinin önünde engel olduğunu bildirmişlerdir.
- Ayrıca % 18'lik bir grup da ulaşım, ihtiyaç duymama, ayrımcılık yapılması gibi gerekçelerle eğitim öğretimlerine devam etmediklerini beyan etmişlerdir.

Şekil 7. Suriyeli Sığınmacılara Göre Türkiye'de Eğitime Devam Etmelerini Engelleyen Faktörler

Kaynak: (Çıplak, B., Keser, A. ve Erdurmaz A. S., 2016).

Yapılan araştırmanın sonuçları da analiz edilmek suretiyle eğitime ilişkin sorun alanları aşağıdaki şekilde gruplanarak politika analizi için düzenlenmiştir:

2.3.1. Eğitime Erişim ve Katılım Sorunu (Okulların Yetersiz Kalması)

Mültecilerin kriz nedeniyle ülkelerinden zorunlu göçe uğramaları sonucunda eğitim çağındaki çocukların da bu durumdan etkilenmiş olması ve buna bağlı olarak Türkiye'deki altyapı ve okullaşma oranının mülteci sayısına oranla yetersiz kalması hem eğitim edinme hem de eğitime katılım sorununu beraberinde getirmiştir.

2.3.2. Öğretmen, Dil ve Kültürel Fark Sorunu

Yoğun göç dalgasının ani gelişmesi eğitim çağındaki çocuk sayısının fazlalığı eğitim alanında uzmanlaşmış ve arapça eğitim verebilecek öğretmen sorununu başlatmıştır. Ülkeye giriş yapan mültecilerin kültür farkı, dil farklılığı gibi

durumlar nedeniyle alanında uzman eğitim verebilecek öğretmenlerin az olması ve psiko-sosyal destek sorunu bu alanın eğitim sorunu olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur.

2.3.3. Yönetim ve Koordinasyon Eksikliği (Koordinasyon ve İki Tarafta Bilgi Eksikliği)

Kalıcı politikaların inşasında ulusal ve uluslararası kurumların desteklerinin alınması ile Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte yönetim, koordinasyon birimleri oluşturulması ve uygulanan müfredatların takibi büyük önem arz etmektedir. Projelerin geliştirilmesi hızlı karar alabilme ve düzenleyebilme gibi temel sorun alanları tek noktadan genişletilmiş detaylı bir koordinasyon ile çocukların ulusal eğitime entegre edilme çalışmaları gereklidir. Bu koordinasyonun eksikliği ve bütüncül politikaların olmaması gibi sorunlar özellikle sivil toplum kuruluşları, uluslararası kurumlar veya devletin projelerinin farklılıklar göstermesi soruna geçici olarak yaklaşılması koordinasyon oluşturma zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır.

2.3.4. Müfredat ve Öğretim Materyalleri (Eğitim Dokümanları Sorunu)

“Geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların eğitim erişimlerine katkıda bulunmak için T.C. Milli Eğitim Bakanlığı destekli hazırlanan Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi kapsamında 16-20 2017 Ocak tarihleri arasında Gaziantep ilinde yapılan Arapça Öğretim Program ve Materyallerini Geliştirme Çalışmayı düzenlenmiştir (MEB, 2017: 1).” Müfredat hazırlama ve entegrasyona uyum sorunu, göçmen çocukların eğitimindeki en büyük sorunlardan birini oluşturmaktadır. Arapça eğitim ve kaynakların kullanılabilmesi yanında öğretmenlerin de eksikliği bu alanda zorlukların yaşanmasına sebep vermektedir.

2.3.5. Fiziksel Altyapı Sorunları (Diğer Sorunlar)

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 15 Eylül 2017 verilerini dikkate alındığında, 976 bin öğrenci okul çağında bunun yüzde 54,5'i okullaşmış iken, yüzde 45,5'i ise okullaşmamış durumdadır. Bu durumda Türkiye'de okullaşamayan yaklaşık 450 bin Suriyeli çocuk bulunmaktadır. Bu çocukların okullaşabilmeleri ve eğitim görebilmeleri için altyapı engellerinin aşılması gerekmektedir.

2.3.6. Çocuk İşçiliği Sorunu (Maddi ve Ailevi Sebepler)

Türkiye'de çocuk işçiliği sorununun yanı sıra bir milyonun üzerindeki Suriyeli çocuğun savaşın yarattığı krizden kaçıp Türkiye'ye sığınmasıyla artış göstermesi, çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinden biri olan mevsimlik gezici ve buna ek olarak tarımda, sayıları 400 bini bulan çocuk işçilere Suriyeli çocukların da eklenmesiyle birlikte çocuk işçiliği oranı artış göstermiş ve bununla birlikte çocuk yaşta gerçekleştirilen erken evlilikler de bu krizi tırmandırmıştır (Sivilsayfalar, 2016: 1-2).

Suriyeli Çocukların Ulusal Eğitim Sistemine Entegre Edilmesi ve Sorunların Çözümü Üzerine Geliştirilen Alternatif Kamu Politikası Seçenekleri:

• *Hiçbir şey yapmamak.* Kamu politikası analizlerinde her zaman olduğu üzere ilk seçenek daima *Hiçbir şey yapmamak veya mevcut durumu korumak* seçeneğidir. Bu seçenek ile mevcut politikalar ve mevzuatlar olduğu gibi korunur ve yeni ilave herhangi bir uygulama oluşturulmaz. Dolayısıyla maliyeti ve riski düşük olduğu gibi genellikle mevcut sorunlara çözüm getirebilme yeterliliği de düşüktür.

• *Mesleki kurslar ve eğitimler açmak.* Bu alternatif seçenek ile mesleki kurslar ile mültecilerin iş ve eğitim sorununa çözüm getirilebilmektedir. Ancak bu seçeneğin eksik bir yönü olan çocuk işçiliği sorununun aşılması gerekmektedir. Mesleki kursları edinen gençler ailelerine de bakabilmekte ancak kaliteli bir eğitim alma konusunda sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Zorlu koşullar yanında çocukların veya gençlerin eğitime odaklanma sorunu ile bu seçeneğin geçici bir çözüm olarak ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

• *Merkezi bir idare ile ortak koordinasyon birimi oluşturmak.* Bu alternatif seçenek ile projelerin takibi, eğitim ve projelerin sistemsel uygulamaları, mesleki eğitimlerin hızlı yönetimi ve yönlendirilmesi için devlet, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarıyla koordinasyon birimi oluşturularak sorunlara yerinden müdahale edilebilir. Koordinasyon sorunu bu konuda büyük bir önem arz etmektedir.

• *Geçici eğitim merkezlerinden okullaşmaya geçilmesi.* Geçici eğitim merkezlerindeki ticarileşme, farklı bir takım fikirlerin sirayet etmesi gibi sorunlar da dikkate alındığında okullaşmaya geçilmesi ve buraların da tamamen T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın kontrolü ve denetimi altında, ana sisteme entegre hale dönüştürülmesi; Suriyeli çocukların eğitim sistemine uyumu konusunda etkin bir seçenek olacaktır.

• *Kültürlerarası uyum ve birlikte yaşama koşulları üzerine inşa edilmiş yardımcı uygulamalar.* Yeni gelen öğrencilerin kendi kültürlerini ortaya çıkarmalarına ve tanıtımalarına imkân sağlayan devlet destekli uygulamalar geliştirilmeli ve birlikte yaşamayı öne alan bir müfredat oluşturmalıdır. Yine de bu uygulama başlı başına bir alternatif değil aslında diğer seçeneklere destek sağlayıcı bir potansiyel taşımaktadır.

• *Türkçe öğrenimi için hazırlık sınıflarının oluşturulması.* Türkçe eğitim dilini öğrenmeden ve adapte olamadan hızlı bir şekilde sisteme entegre edilmeye çalışılan çocuklar iletişim sorunu nedeniyle diğer çocuklar tarafından yadırganmakta, zorluklar yaşamaktadırlar. Türk okullarına giden mülteci çocukların her ne kadar Türkiye ile yakın bir kültüre sahip olsalar dahi dil bilmedikleri

ve bazı aşırııcı grupların da etkisi altına girme riskiyle karşı karşıya kaldıkları söylenebilir. Eğitimdeki bu gibi sorun alanları çocukların eğitim sistemine çabuk uyum sağlamasını güçleştirmektedir. Türkiye'nin de bu noktada devlet destekli uygulamaları geliştirmesi ve birlikte yaşamayı öne alan bir müfredat oluşturması gerekmektedir. Ayrıca gelen çocukların farklı yaş gruplarından ve farklı sınıf düzeylerinden olduğu göz önüne alınarak, buradaki farklı seviye ihtiyaçları karşılayabilecek birden çok program oluşturulmalıdır.

• İyi uygulama örneklerinin ödüllendirilmesi ve desteklenmesi. Eğitim sorununa yönelik geliştirilen projelerin desteklenmesi, fonlar sağlanması ve ödüllendirilmesi gibi uygulamalar mevcut sorunun çözümüne katkı sağlamakta ve daha fazla projenin hayata geçirilmesinin önünü açmaktadır.

2.4. Kamu Politikası Seçeneklerinin Değerlendirilmesinde Kullanılan Ölçütler

Yukarıda sıralanan alternatif kamu politikalarının birbirlerine göre üstün ve zayıf taraflarını ortaya koyabilmek ve sorunun çözümüne yönelik en uygun kamu politikasının ortaya konabilmesi açısından kullanılabilecek ölçütler ise aşağıdaki şekilde geliştirilmiştir.

2.4.1. Ulusal Eğitim Sistemine Uyum Ölçütü

Ülkeye gelen mültecilerin farklı kültür, eğitim, dil, din ve yaşam koşullarına sahip olması ve buna bağlı olarak Türkiye'deki toplumsal, eğitim ve sisteme yabancı olmaları eğitim uyumu sorununu ortaya çıkarmıştır. Bu durumda yukarıda sıralanan alternatif kamu politikaları değerlendirilirken, mevcut sisteme en çok uyan ve uyumu en çok kolaylaştıranların tercih edilmesi önem taşımaktadır.

2.4.2. Uluslararası Anlaşmalar Ölçütü

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)'nin 12 Eylül 2017 tarihli raporunda, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında 5-17 yaş arasındaki 3,5 milyondan fazla mülteci çocuğun okula gitme imkânı bulamadığı açıklanmıştır. Bu rapor, UNHCR'ın yayınladığı ikinci yıllık eğitim raporunu oluşturmaktadır. *Eğitimden Mahrum Kalanlar* isimli ilk rapor, Eylül 2016'da BM Genel Kurulu'nun Mülteciler ve Göçmenler Zirvesi öncesinde yayınlanmıştı. 193 ülke tarafından imzalanmış olan New York Mülteci ve Göçmenler Bildirisi diğer bir adıyla ise New York Deklarasyonu eğitim engeliyle karşılaşan mülteci çocukların eğitimi ve uluslararası müdahalenin bu alanda eğitime destek ve yardımlarla ön planda olmasını vurgulamıştır (UNHCR, 2017: 3). Dolayısıyla ortaya konacak olan politikanın uluslar arası anlaşmalar ve kriterlere de uygun olması, kamu politikalarının saygı görmesi ve uluslararası destek sağlanabilmesi açısından önem arz etmektedir.

2.4.3. Sosyal Kabul Ölçütü

Farklı kültürlerden coğrafyalardan zorunlu göç ile Türkiye'ye yerleşen çocuk yaştaki mültecilerin özellikle eğitimlerinde, sınıflarında veya çevrelerinde yaşadıkları adaptasyon ve uyum sorununa karşın farklı bir kültürle toplumla karşılaşmaları bu toplumun da mültecilere yönelik sosyal kabul ve anlayış orununu da beraberinde getirmiştir. Bu sorunun aşılabilmesi açısından Çocuk Hakları Komiteleri aracılığı ile kamp dışında yaşayan Suriyeli çocuklara yönelik "Sosyal Uyum Eğitim Programı" başlatılmıştır. Hatay, Gaziantep, Mardin, Adıyaman, Osmaniye, Adana, Kahramanmaraş, Kilis, Mersin ve Şanlıurfa illerinde çalışmalar yürütülmeye başlanmış ve 2016 yılı itibariyle kamp dışında yaşayan Suriyeli çocuk sayısının fazla olduğu Ankara, Bursa, İstanbul, İzmir, Kayseri, Konya, Kocaeli, Malatya, Edirne ve Muğla gibi şehirlerde de yaygınlaştırılarak soruna çözüm getirilmeye başlanmıştır (ASPB, 2016: 1). Ortaya konacak olan kamu politikasından başarılı sonuçlar elde edilebilmesi yine bu politikanın sosyal kabul görebilme ihtimalinin yüksekliğiyle doğru orantılı olacaktır.

2.4.4. Fayda & Maliyet Ölçütü

Mülteci çocukların eğitimi için yapılan çalışmaların maddi boyutu, fayda maliyet hesaplarının da doğru yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Türkiye bu bağlamda, AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) aracılığıyla mültecilere 2011-2016 arasında 12,7 milyar lira harcama yapmıştır (Işık, 2017: 1-3). Bunun yanında yapılan yardımlar, müfredat oluşturma geçici eğitim merkezlerinin finansmanı gibi boyutlar mali külfetin boyutunu göstermektedir. Sivil toplum kuruluşları bu konuda projelerle destek sağlamış ancak yapılan maliyetler uzun vadede sürdürülebilir kalıcı fayda sorununu tartışmaya taşıyacaktır. Sonuç itibariyle ortaya konan herhangi bir kamu politikasının önce kabul görmesi, sonra uygulanması ve bu uygulamadan başarılı sonuçlar alınabilmesi husus ile fayda&maliyet dengesi arasında kuvvetli bir ilişki vardır. Kısacası atılan taş, ürkütülen kurbağaya değmelidir. Karar alıcılar tarafından genellikle, en düşük maliyetle en yüksek faydayı sağlaması beklenen alternatifin seçilmesi ihtimali kuvvetlidir.

2.4.5. Zaman ve Başarı Ölçütü

Mülteci çocukların eğitimlerine yapılan yatırımlar uzun vadede zaman ve başarı ölçütü sorununu ortaya çıkarmaktadır. Küçük yaşlarda göç eden çocukların aldıkları eğitimin detaylı olmaması ve yaşanan aksaklıklar nedeniyle uzun vadede lise veya üniversite eğitimlerinde çocukların zorluk yaşayacakları düşünülmektedir. Bu sorunun aşılabilmesi ve dikkate alınabilmesi için kalıcı politikalar hazırlanmalı ve sürdürülebilir projeler geliştirilmelidir. Bu noktada mevcut alternatifler değerlendirilirken, en kısa sürede, en yüksek başarı getirme potansiyeli taşıyan alternatifin seçilmesi gerekmektedir.

2.5. Ortaya Konan Kamu Politikasında Rolü Olan Oyuncular

Türkiye’de Suriyeli göçmen çocukların ulusal eğitim sistemine entegre edilmesi üzerine kamu politikasında rol oynayan aktörler sorunun çözümünde, gündeme getirilmesinde veya projelerin geliştirilmesinde önemli görev ve rollere sahiptirler. Bunlar; Yasama Organı (TBMM), T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, T.C. İçişleri Bakanlığı (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü), T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, İçişleri Bakanlığı tarafından Suriyeli sığınmacılara yönelik faaliyet yürütme konusunda yetkilendirilmiş sivil toplum kuruluşları, Siyasi Partiler, Kamuoyu, Medya ve diğer Uluslararası kuruluşlar ve doğal olarak bu konuda alınacak politikalardan etkilenen Suriyeli sığınmacılar ve onlar tarafından kurulmuş eğitim dernekleri vb. kuruluşlardır.

3. Tartışma ve Analiz

Türkiye’nin geleceği için son derece önemli olan Suriyeli çocukların eğitimi konusu ülkenin eğitim sistemine yönelik bütüncül bir yeniden yapılanmayı motive etmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun çözümüne yönelik geliştirilen alternatif seçeneklerin analiz kamu politikası seçeneklerinin değerlendirilmesinde kullanılan ölçütler bağlamında analizi aşağıdaki tabloya göre yapılmıştır.

Tablo 2. Alternatif Kamu politikası Seçeneklerinin Değerlendirilmesi

TARTIŞMA VE ANALİZ	Ulusal Eğitim Sistemi uyum ölçütü	Uluslararası Anlaşmalar ölçütü	Sosyal kabul ölçütü	Fayda & Maliyet Ölçütü	Zaman ve Başarı Ölçütü
➤ Hiçbir şey yapmamak veya mevcut durumu korumak.		X			
➤ Mesleki kurslar ve eğitimler açmak,	X				
➤ Merkezi bir idare ile ortak koordinasyon birimi oluşturmak.	X	X		X	X
➤ Geçici eğitim merkezlerinden okullaşmaya geçilmesi	X	X	X		X
➤ Yeni gelen öğrencilerin kendi kültürlerini ortaya çıkarmalarına ve tanıtılmalarına imkân sağlayan devlet destekli uygulamalar geliştirilmeli ve birlikte yaşamayı öne alan bir müfredat oluşturmak	X		X		X
➤ İyi uygulama örneklerinin ödüllendirilmesi ve desteklenmesi				X	X

Tablodaki alternatif seçeneklerin ölçütlere göre analizi sözkonusu olduğunda en iyi alternatif seçeneklerden birincisi olan, “merkezi bir idare ile ortak koordinasyon birimi kurulması” ulusal eğitime uyum sağlamakta zorlanan çocukların tespiti ve aksaklıklara yerinden hızlıca müdahale etme konusunda önemli roller oynayacaktır.

Buna ek olarak uluslararası anlaşmaların yerine getirilmesi ve kurallara uygunluk veya denetimi konusunda bu koordinasyon birimi projelerin yönetimini uyumunu kolaylaştıracaktır.

Fayda ve maliyet ölçütü temel alındığında ise farklı bölgelerde geçici merkezlerin kurulmasından çok, tek bir merkezi yönetimin kurulması ve kuralların denetimin tek elden yapılması maliyetleri azaltacak zaman kazandıracak ve uzun vadede başarı getirecektir.

Suriyeli mültecilerin ülkelerine dönme olasılığına karşın bu okullar mesleki eğitim kurumlarına çevrilmesi yerel halk ve istihdam için önemli bir adım olacaktır. Bununla birlikte Okullarda eğitim görecektir olan öğrencilerin karşılaşabilecekleri altyapı ve yönetim sorunları koordinasyon birimi ile birlikte çözülmüş ve sorunlara yerinden müdahale edilmiş olacaktır.

Geçici eğitim merkezlerinden, okullaşmaya geçilmesi ile eğitim alan çocuklar sosyal uyumunu daha hızlı aşarak ulusal sisteme entegrasyonu daha kolay gerçekleşecektir. Uluslararası kurumlar, sivil toplum kuruluşlarının da desteği ile karşılıklı projeler oluşturulmalı ve desteklenmelidir. Bu sayede Türkiye'deki okul açığı kapatılmış ve maliyetler azaltılmış olacaktır.

Sonuç ve Değerlendirme

Kalıcı politikaların inşasında, hem idarecilerin hem de öğretmenlerin ihtiyaçlarının karşılanmasına destek olmak isteyen aktörlerin uygulamalara dâhil edilmesi ve ortak bir yönetim koordinasyon inşasının sağlanması Türkiye'deki bulunan ve Geçici Koruma statüsü altında bulunan Suriyeli Çocukların Ulusal Eğitim Sistemine Entegre Edilmesi için önemli bir başlangıç noktası olacaktır. Milli Eğitim kapsamında bir veri/bilgi/destek eksenli koordinasyon birimi inşasının sağlanması ile kalıcı ve etkin politikaların inşasında ulusal ve uluslararası kurumların desteklerinin alınması, Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte koordinasyon birimleri oluşturularak müfredatlarının takibi ve zamanında güncellenmesi gibi uygulamalar sorunu en aza indirme potansiyeli taşımaktadır.

Şekil 4'te verildiği üzere, Geçici eğitim merkezlerinde eğitim gören ve koruma altında bulunan 1,358.904 çocuğun eğitim sistemine entegre edilmesi ve sosyal uyumun başarılı bir şekilde sağlanabilmesi; buna yönelik başarı potansiyeli yüksek kamu politikalarının oluşturulması ve okullaşmanın bütünlük ve başarı odaklı uygulamalar altında buluşturulması önem taşımaktadır. Yüksek rakamlara ulaşmış Suriyeli sığınmacılara yönelik politikaların koordinasyonu ve tek elden yönetimi ile eğitimleri için kalıcı, sürdürülebilir çabuk ve yerinden çözüm sağlanabilmesi mümkün olacaktır. Belirlenen ölçütlere göre yapılan analizlerde de görülebileceği gibi en iyi iki alternatif seçenek olan, *Suriyeli sığın-*

macıların eğitimi konusunda merkezi koordinasyon biriminin oluşturulması ve geçici koruma merkezlerinden okullaşmaya geçilerek okullaşma oranının artırılması sorununün çözümüne ve çocukların ulusal eğitim sistemine uyumuna yönelik olarak hızlı ve başarılı sonuç vadeden, uluslararası hukuka uygun önemli kamu politikası alternatifleri olarak karşımızda durmaktadır.

Kaynakça

Akdoğan, A. A. (2011). "Türkiye'de Kamu Politikası Disiplininin Tarihsel İzleri". *Türkiye'de Kamu Yönetimi ve Kamu Politikaları*. (Ed. Filiz Kartal). Ankara: TODAİE Yay., 75-98.

Anadolu Ajansı (2017), <http://aa.com.tr/tr/dunya/suriyeli-siginmacilar-icin-sira-entegrasyonda/841335>, (30.01.2018).

Aras, B. ve Yasun, S. (2016, 08 12). *Türkiye'deki Suriyelilerin eğitim sorunu nasıl çözümlür?* www.aljazeera.com.tr/: <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/turkiyedeki-suriyelilerin-egitim-sorunu-nasil-cozuler> adresinden alınmıştır.

ASPB, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2016). *Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuklara Yönelik Sosyal Uyum Eğitim Programında Akran Eğitici Eğitimi*. İnternet: <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/>: <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/haberler/cocuklara-yonelik-sosyal-uyum-egitim-programinda-akran-egitici-egitimi> adresinden alınmıştır.

Bayırbağ, M. K. (2013). "Kamu Politikası Analizi için Bir Çerçeve Önerisi". *Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama*. (Der. M. Yıldız ve M. Z. Sobacı), 44-65.

BİA Haber Merkezi, (2017). *Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitime Erişimleri için Yeni Proje*. m.bianet.org: <https://m.bianet.org/bianet/cocuk/184620-suriyeli-multeci-cocuklarin-egitime-erisimleri-icin-yeni-proje> adresinden alınmıştır.

Cağaptay, S. ve M. Bilge (2014). "The Impact of Syria's Refugees on Southern Turkey, *Policy Focus*, 130, https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus130_Cagaptay_Revised3s.pdf.

Çıplak, B., Keser, A. ve Erdurmaz A.S. (2016). *Suriyeli Sığınmacıların Gelecek Beklentileri*, HKÜ-KALMEC-Konrad Adenauer Araştırma Projesi Sonuç Raporu.

Dye, T. (1987). *Understanding Public Policy*. Prentice Hall: Englewood Cliffs, NJ.

Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Temel Eğitim Politikaları*. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA), 5-25.

Erdoğan, M. M. (2014). "Perceptions of Syrians in Turkey", *Insight Turkey*, 16(4), 65-75. http://file.insightturkey.com/Files/Pdf/06_erdogan_5.pdf

Erdoğan, M. M. (2014). "Syrians in Turkey: Social Acceptance and Integration" *HUGO-Report*. <http://labs.ozyegin.edu.tr/ozumigs/files/2015/05/HUGO-REPORT-Syrian-sinTurkey.compressed.pdf>

- Erdoğan, M. ve Ünver, C. (2015). *Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri*. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, 5-92.
- Gürcanlı, Z. (2015). *İşte 3 yıl sonunda Türkiye'deki Suriyelilerin durumu*. <http://www.hurriyet.com.tr/iste-3-yil-sonunda-turkiyedeki-suriyelilerin-durumu-29098215>.
- Ihlamur-Öner, S. G. (2013). "Turkey's Refugee Regime Stretched to the Limit? The Case of Iraqi and Syrian Refugee Flows". *Perceptions*, 1 (3), 191-228.
- Işık, A. (2017). *Mülteciler rakamlardan ibaret değil*. <http://www.dw.com/tr>: <http://www.dw.com/tr/m%C3%BClteciler-rakamlardan-ibaret-de%C4%9Fil/a-38152488>.
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2018). http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713, (29.01.2018).
- İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2017). *2016 Yılı Türkiye Göç Raporu*, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 40.
- Keser, A. ve Gökmen, Y. (2012). "Büyükşehir Belediyeleri Kuruluş Sürecinin Analizi", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 21(1), 17-42.
- Keser, A. (2016). "Labor Pains of the Final Gains: Glocal Integrated Governance at All Levels of Multi-Polar Games / Nihai Kazanımların Doğum Sancıları: Çok Kutuplu Oyunların Tüm Düzeylerinde Küreyerel Bütünlük Yönetişim", *Turkish Studies*, 11(2), 685-710.
- Keser, A. ve Meral, Ö. E. (2016). "Türk Hava Sahasını İhlal Eden Rus Uçağının Düşürülmesi: Uluslararası Anlaşmalar ve Hukuk Çerçevesinde Bir İnceleme", *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 28-44.
- Kingdon, J. W. (1984). *Agendas, Alternatives and Public Policies*. Boston, MA: Little, Brown .
- Kingdon, J. W. (2011). *Agendas, Alternatives and Public Policies*, 2nd ed. Boston, MA: Longman.
- Kirişçi, K. (2014). *Syrian Refugees And Turkey's Challenges: Going Beyond Hospitality*, 1775 Massachusetts Avenue, N.W., Washington, D.C. 20036, www.brookings.edu
- Kurtuluş, B. (2015). "Victims of the War: Turkey's Syrian 'Guests'", *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 6(2).
- Kutgi, H. (2016). "Türkiye ve Avrupa'nın Suriyeli Sığınmacılara Karşı Yaklaşımı". *Bilgi Analiz*, 1-16.
- Lasswell, H. D. (1950), *Politics: Who Gets, What, When, How*. New York: Peter Smith.
- (MEB) Milli Eğitim Bakanlığı (2015). *Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı*. Ankara.
- (MEB) Milli Eğitim Bakanlığı (2016). *Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi*. <https://pictes.meb.gov.tr/izleme>.

MEB, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2017). *Arapça Öğretim Program ve Materyal Geliştirme Çalıştay Kapanışı*. <http://pictes.meb.gov.tr/www/arapca-ogretim-program-ve-materyal-gelistirme-calistayi-tamamlandi/icerik/5#>

Memişoğlu, F. ve Ilgıt, A. (2016). “Syrian refugees in Turkey: multifaceted challenges, diverse players and ambiguous policies”, *Mediterranean Politics*, s. 1-22. Published online: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13629395.2016.1189479>

Özden, Ş. (2013). *Syrian Refugees in Turkey*, Migration Policy Centre; MPC Research Report. <http://hdl.handle.net/1814/29455> , Er 29.01.2018.

Özer, Y. (2016). “Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 76-110. Kent Sorunları ve Yerel Yönetimler Araştırma ve Uygulama Merkezi (KEYEM): <https://keyemgoc.wordpress.com/2017/04/25/turkiyenin-suriyeli-gocmen-cocuklar-ile-ilgili-egitim-politikasi-istanbul-orneği-cercevesinde-bir-analiz-d%E2%80%A6>

Seydi, A. R. (2014). “Türkiye’nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 267-305

Sivilsayfalar, (2016). “Çocuk İşçiliği Sorunu Suriyeli Çocuklarla Büyüyor”. *sivilsayfalar.org*, <http://www.sivilsayfalar.org/cocuk-isciligi-sorunu-suriyeli-cocuklarla-buyuyor/>

Tarlan, K. V. (2016). “Suriyeli Mülteciler: Büyüyen Sorunlar, Daralan Zaman”, *Birikim Dergisi*, <http://www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/7771/suriyeli-multeciler-buyuyen-sorunlar-daralan-zaman>.

(TUA) Türkiye Ulusal Ajansı (2017). *Mesleki Eğitim Yoluyla Mültecilerin Sosyal Entegrasyonu Projesi*. <http://www.hakis.org.tr/icerik.php?sayfa=25>.

UN-FAO (2010). “Countries in protracted crisis: what are they and why do they deserve special attention?”, *The State of Food Insecurity in the World 2010*, Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome, 12-26.

UNHCR. (2017). *UNHCR tarafından yayınlanan rapor mülteci çocukların yaşadığı eğitim krizine vurgu yapıyor*. <http://www.unhcr.org/tr/17577-unhcr-report-highlights-education-crisis-refugee-children.html>. adresinden alınmıştır.

UNICEF (2015). UNICEF ve AB’den Suriyeli Çocuklara Önemli Destek. Ankara, Türkiye: <http://unicef.org.tr/>

UNICEF (2017). Türkiye’deki Suriyeli Çocuklar. s. 1.

Yıldız, M. ve Sobacı, M. Z. (2013). “Kamu Politikası ve Kamu Politikası Analizi”. *Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama*. (Der. M. Yıldız ve M. Z. Sobacı), 16-43.